"Behoefte aan intimiteit is niet aan leeftijd gebonden"

Geplaatst op 7 december 2021



Ruth Schreuders en Martine Heruer werken bij zorgorganisatie Topaz. In dit artikel vertellen ze waarom het zo belangrijk is om binnen de langdurige zorg aandacht te hebben voor privacy, intimiteit en seksualiteit. Onlangs vertelden ze hierover in de Capita Selecta-Spiegelbijeenkomst voor studenten RVWO (zie kader verderop in de tekst).



Martine Heruer

Martine Heruer is projectleider Expertisecentrum Dementie bij Topaz. Ze vertelt dat zij door de coronacrisis pas echt doordrongen werd van de betekenis van 'huidhonger'. "Ik vond het altijd een beetje een rare, overdreven term", vertelt ze. "Maar in de coronatijd kwam ik erachter dat huidhonger wel degelijk gaat opspelen als mensen langdurig geen fysiek contact kunnen hebben." Martine vertelt ook dat, onder druk van de coronacrisis, een aantal van haar werkzaamheden wegvielen binnen het expertisecentrum. Ze had daardoor tijd om een (online) workshop seksualiteit en intimiteit te volgen, georganiseerd door het Van

Kleef Instituut en vormgegeven door Noëlle Sant van het kenniscentrum voor langdurende zorg Vilans en Ymke Kelders van het expertisecentrum seksualiteit Rutgers. In deze train-de-trainerworkshop is er onder meer aandacht voor SIVIL-project, dat als doel heeft: aandacht voor en het bespreekbaar maken van intimiteit en seksualiteit in de langdurige zorg.

De moeite waard

“Tijdens die training zag ik tot mijn verrassing ineens een bekend gezicht: mijn collega Ruth!”, vertelt Martine. Ruth is geestelijk verzorger bij Topaz-locatie Overrhyn. Ze legt uit waarom zij het belangrijk vindt om in haar werk aandacht te schenken aan intimiteit en seksualiteit: “We hebben allemaal behoeften, gevoelens, verlangens. Maar als iemand verhuist naar een verpleeghuis, kan de manier waarop hij gewend was daar vorm aan te geven onder druk komen te staan. Terwijl dit wel onderdeel is van wat het leven de moeite waard maakt. Daarom wil ik er als geestelijk verzorger oog voor hebben.”
Ruth vertelt dat het vormgeven aan intimiteit ook een rol speelt in veel religies. “Het gaat er dan over hoe je samenleeft en voor elkaar zorgt. En er horen ook verwachtingen bij, zoals ‘we blijven bij elkaar tot de dood ons scheidt’. Ik vind het belangrijk om ook vanuit dat perspectief aandacht te hebben voor intimiteit.”

Multidisciplinaire werkgroep

Ruth en Martine vonden elkaar in hun interesse voor het thema. Ze sloegen de handen ineen en besloten onlangs de multidisciplinaire Werkgroep Privacy, Intimiteit en Seksualiteit op te richten binnen Topaz-locatie Overrhyn. “Vanuit de Raad van Bestuur en het MT hebben we alle medewerking”, aldus Martine. “En ook de Cliëntenraad is overtuigd van het belang van dit onderwerp.”
In de werkgroep zitten verder nog een psycholoog, twee zorgmedewerkers en een coördinator Informele Zorg. “Zij kijkt sterk vanuit de mantelzorger”, vertelt Ruth. “Veel van onze bewoners hebben nog een levende partner. Hoe ervaart die partner de verhuizing naar het verpleeghuis? Op welke manier kan hij/zij nog dicht bij de geliefde zijn?”

Seksueel verzorgende

Het onderwerp ‘privacy, intimiteit en seksualiteit’ stond bij Topaz overigens al langer op de agenda, vertelt Martine. “Zo was er al eens een kaderbijeenkomst geweest, waarin managers en behandelaren met elkaar van gedachten wisselden hierover.” Tijdens deze bijeenkomst vertelde een seksueel verzorgster over haar werk. “Zij is een soort prostituee die desgewenst ingehuurd kan worden voor mensen die in het verpleeghuis wonen””, legt Martine uit. “Ze houdt in haar werk rekening met de beperkingen van degene bij wie ze komt.”
Ruth benadrukt dat er veel (meer) verschillende mogelijkheden zijn op het gebied van intimiteit en seksualiteit. Als voorbeeld noemt ze het duo-bed, dat geschakeld kan worden aan het hoog-laagbed van een bewoner. “Een partner kan daarvan gebruik maken, maar bijvoorbeeld ook een kleinkind dat komt logeren en het prettig vindt om tegen oma aan te liggen.”

Schroom en ongemak



Ruth Schreuders

Ruth en Martine merken dat medewerkers soms schroom of ongemak voelen bij het thema ‘privacy, intimiteit en seksualiteit’. “Het is vaak een taboe. Je merkt dat ze vaak denken dat dit tot het privédomein behoort”, zegt Ruth. “Er is ook veel onwetendheid. Jongere zorgmedewerkers beseffen niet altijd dat mensen van 75 misschien ook nog seks hebben, dat ze erotische gedachten kunnen hebben, dat ze aangeraakt willen worden. De behoefte aan intimiteit verdwijnt niet als je ouder wordt.” Een belangrijk uitgangspunt van de Werkgroep is: zorg dat er *eerst* voldoende aandacht is voor privacy. “Medewerkers moeten weten dat je niet zomaar ergens binnenloopt, dat je eerst even netjes klopt. Als een bewoner zich veilig, vertrouwd en geborgen voelt, kun je vervolgens makkelijker in gesprek gaan over intimiteit en seksualiteit”, aldus Ruth.
Familieleden van bewoners worden over de Werkgroep geïnformeerd door de nieuwsbrief van Overrhyn. “Daarin maken we onder meer reclame voor het duo-bed.”

Acties van de Werkgroep

De Werkgroep vraagt op verschillende manieren aandacht voor privacy, intimiteit en seksualiteit. Zo heeft een verpleegkundige uit de Werkgroep een stroomschema gemaakt over waar je allemaal aan kunt denken als het gaat om intimiteit en seksualiteit. Welke mogelijkheden zijn er om bewoners zich geborgen en prettig te laten voelen? Samen met een kwaliteitsmedewerker wordt dit verder uitgewerkt. Daarna komt het schema in het Handboek van Topaz, dat medewerkers online kunnen raadplegen.
Ruth: “Ook hebben we een keer een poster opgehangen van twee mensen die naast elkaar in bed liggen, met daaronder de tekst: *Behoefte aan intimiteit is niet aan leeftijd gebonden*. Verder zijn we eens met papieren hartjes alle afdelingen opgegaan. We vroegen bewoners: Waar houdt u nu eigenlijk van? En wat ís houden van? Hun antwoorden hebben we opgeschreven op de hartjes en die hingen we in een boom in de hal. Dat riep veel reacties op.”

Plannen voor volgend jaar

Momenteel is de Werkgroep ook bezig met de voorbereidingen van de Dag van de Liefde in februari 2022. “We willen dan bewoners en medewerkers van alle locaties uitnodigen om met elkaar in gesprek te gaan over liefde. Wat is het? Hoe werkt het? Hoe kunnen we het in de woonsetting vorm en inhoud geven?”, zegt

Ruth.
In 2022 wil de Werkgroep sowieso binnen heel Topaz aandacht vragen voor 'privacy, intimiteit en seksualiteit'. "Het is onze wens dat er volgend jaar op elke locatie een aandachtvelder wordt benoemd voor dit thema", aldus Martine.

Positief gevoel over bijeenkomst

Op 23 november 2021 leverden Ruth en Martine een bijdrage aan de Capita Selecta-Spiegelbijeenkomst® (CSS-bijeenkomst) voor studenten RVWO over seksualiteit en intimiteit. "Deze studenten waren heel enthousiast en geïnteresseerd in de casuïstiek die we inbrachten", vertelt Martine. "We kijken dan ook met een heel positief gevoel terug op deze bijeenkomst."

*Meer weten over intimiteit en seksualiteit in de ouderenzorg? Lees dan **dit artikel** of beluister **deze podcast**.*

Jan de Vries aan het woord over CSS-bijeenkomst
De directeur-bestuurder bij DSV|verzorgd leven, Jan de Vries, was aanwezig bij de Capita Selecta- Spiegelbijeenkomst over intimiteit en seksualiteit. Hij vertelt hoe hij deze ervaren heeft:

"Als bestuurder, die nieuw in de ouderenzorg is, was ik benieuwd naar het onderwerp intimiteit en seksualiteit. In mijn eerste jaar had ik hier niets over gehoord. Best wel bijzonder, want dit stopt niet als je zeventig wordt of aan dementie lijdt. Ook wilde ik zien of ons RVWO-programma daadwerkelijk iets extra's biedt. En dat bleek overduidelijk. De mbo- en hbo- studenten bleken in hun reguliere onderwijsprogramma's niet of nauwelijks met dit thema bezig te zijn geweest. Gek, omdat in de praktijk 100 procent hiermee te maken krijgt.
Het was heel goed om heel open met elkaar de praktijk te bespreken. Wat kom je tegen, hoe normaal is het, en hoe ga je hier als professional mee om? Hoe draag je ook op dit terrein bij aan een volwaardig leven van onze cliënten/bewoners? De spiegelbijeenkomst heeft mij verrijkt en dat gold ook zichtbaar voor onze studenten RVWO."

Keuzedeel in de maak
Vanuit de praktijk-leerroute RVWO (zie onderste kader) wordt een keuzedeel ontwikkeld over intimiteit en seksualiteit. Mieke Hollander, projectleider RVWO, licht alvast een tipje van de sluier op:

"Het begon allemaal met Vilans en Rutgers, die het thema 'intimiteit en seksualiteit' op de kaart hebben gezet", zegt Mieke. "Met subsidie van ZonMw ontwikkelden ze het SIVIL-project. En ook RVWO is ermee aan de gang gegaan en gaat nu een keuzedeel ontwikkelen over intimiteit en

seksualiteit in de langdurige zorg. De module kan dan straks tevens door studenten elders in Nederland gevolgd worden én door reeds gediplomeerd personeel. Het Consortium Beroepsonderwijs heeft inmiddels toegezegd om voor dit keuzedeel examenproducten te ontwikkelen. Er is dus echt een sneeuwbaleffect ontstaan."

Over RVWO

Radicale Vernieuwing Waarde-vol Onderwijs® verrijkt het zorgonderwijs, zodat de zorg en ondersteuning duurzaam kunnen aansluiten bij de waarde(n) van mensen met een zorgvraag en hun naasten, én zorgprofessionals hun werk met plezier doen. De praktijk-leerroute wordt uitgevoerd door zorgorganisaties ActiVite, DSV|verzorgd leven en Topaz. (Meer informatie over RVWO lees je in de RVWO-nieuwsbrief).

Interview: Mieke Hollander. Tekst: Femke van den Berg. Beeld bovenaan: Pixabay. Beeld Martine: Renate Fotografie. Beeld Ruth: eigen materiaal.

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: Vernieuwing onderwijs, Radicale Vernieuwing Waarde-vol Onderwijs®

Trefwoorden: Medewerkers, Onderwijs, Topaz, Waarde-vol onderwijs Leiden